

vse je položeno v te „dolgove“! Kdor je bil kdaj mlad, on to ve, naj je poplačal te dolgove ali ne. Lahko si mislimo, da taki dolgovci mnogo bolj teže žensko; saj si ona ne more zbirati kapitala sama . . . Lahko bi se v njej izcimila črnoglednost, gnev, ko bi bili dolgovci prehudi; naša pesnica je proti temu zavarovana, kajti ona ima kapital v svojem srcu in v svoji poeziji.

Podrobno knjige ne bomo presojali; o podrobnostih bomo govorili, kadar bo nabrala naša pesnica drugi zvezek svojih poezij. Razveselila nas je s poezijo dekleta v razvoju; govorila je o pomladi in o bližajočem se poletju: zdaj pričakujemo, kaj nam bo povedala o snu v tajnih kresnih nočeh.

Dr. Jos. Tominšek.

Jos. Kostanjevec: Brez zadnjega poglavja. Knezova knjižnica XII. (1905). — Kostanjevec je med tistimi slovenskimi pisatelji, ki nimajo in nikoli ne bodo imeli krepko očrtane umetniške osebnosti, ker jim manjka za to potrebnih duševnih sil. Ne moremo jim sicer odrekati gotovih uspehov, ker so vendar umetniki, čeprav le druge in tretje vrste, ali njihova umetnost se giblje med zvezdami nepremičnicami in prejema od njih od slučaja do slučaja del svetlobe in barve. V proizvodih takih umetnikov brez vse težave opazimo nekak notranji nesklad, ki izvira iz nesoglasja med njihovo umetniško voljo in silo. Taki umotvori niso vseskozi naravna in potrebna inkarnacija umetniških idej, bodisi da le-te sploh ne prihajajo iz umetnikove duše, marveč iz zunanjega sveta, ali ne dozorevajo do potrebne plastične izrazitosti, radi česar jim mora umetnik pomagati z razumom in skušnjo ali spretnostjo; pri tem seveda ni več govora o pravem umetniškem stvarjanju, marveč o konstrukciji. In med take umetnike bi štel tudi Kostanjevec. Ker pa se pisatelj menda sam do gotove meje zaveda tega dejstva, zato skuša zlasti z ozirom na originalnost idej in tehnike hoditi svoja pota, pri tem pa le pretirava to, kar nahajamo pri drugih pisateljih v pravem in prikladnem razmerju. Najboljši dokaz za to trditev je Kostanjevčev gosp. lg. Brumen, na eni strani mozaično konstruiran, na drugi docela neverjeten značaj, četudi se giblje omenjena snov na moderno-psihologični podlogi. Tudi tehnična stran imenovanega spisa je surova in neopiljena, kar morem trditi tudi o našem proizvodu „Brez zadnjega poglavja“. Sicer pa ta naslov sam kaže, kako mehanično včasih razumeva Kostanjevec svojo umetnost, ker to je vendar nebitveno, če se g. Volec ustrelil pred našimi očmi ali odloži ta čin za štirinajst dni, ker vemo, kako se mora dejanje zaključiti, ne da bi bilo treba bogve kako napenjati domišljijo. Pa saj je že prvo poglavje zadnje, vse drugo je samo epizoda, oziroma nekoliko precej zunanje zvezanih epizod, ki so druga v drugo vdete kakor škatle. Stari trgovec Volec ne more spati, ker ga vest peče in zlasti radi samomora bivšega njegovega potnika Zabukovca; zdi se mu, da ga rajni hodi strašiti po noči, radi tega je stari grešnik ves potrtn in obupan. Prizor v gostilni, kjer je pogovor o pod obnem samomoru nekega potnika, še bolj vznemiri Volca in kes dobiva čim dalje strašnejše poteze, tako si prinese g. Volec revolver k svoji postelji. V ta okvir je vložena povest o Volčevi ljubezni do revne Ane, ki mu vrača to nagnjenje, a mladi trgovec se zaroči in poroči z bogato trgovčevo hčerjo, ki je ne ljubi, kakor tudi ona njega ne. Nesreča moja, sreča tvoja: zdaj Ana usliši agenta Zabukovca, ki se je prej zastonj trudil za lepo Ano; poroka in srečen zakon. Volcu pa se zahoče Anine ljubezni, zato pride z nečednimi nameni k zvesti ženi, ki mu pokaže vrata, dasi je gospodar njenega moza. To je kal katastrofi, kajti Volec se mora maščevati, a Zabukovec ne zve nič o tem. Potem je vložena žalostna povest o prijatelju Kavčiču, ki je poročil napol kmetsko de-

klico, ki pa se začne dolgočasiti ob idealno nepraktičnem in nerodnem možu ter se vda — pijači. Kavčič je nekaj časa ne more pogledati, potem zopet pomirjenje in še bolj slepa ljubezen — namreč v Kavčičevem nemožatem srcu. Ta idealna ljubezen sproga žalostne postave gre tako daleč, da mora zaljubljeni sprog nemudoma plačati znaten dolg svoje goljufive in pijane žene; to je gotovo huda skušnja! Pa naj bi jo prebil ljubeznivi Kavčič, a da mu gre na limanice izkušeni trgovec Zabukovec, ki ima doma ženo in otroke, to je pa že preveč idealizma skupaj. Sploh kake skrajnosti: tam Ignacij Brumen — satan, tu Kavčič in Zabukovec — angelca! Zabukovec namreč posodi Kavčiču potrebno vsoto, ki jo je inkasiral za gospodarja, in postane tako — defravdant. Kavčičev krmežljavi idealizem nas ne more ogreti, Zabukovca smo doslej vsaj spoštovali kot skrbnega glavarja družine in pridnega delavca, ali pa nas bo pretresla katastrofa lahkomišelnega defravdanta, dasi je to storil za prijatelja, to je drugo vprašanje. In na tem sloni vse. Zato skoraj obžalujem starega Volca, da mu gre to tako do srca in da jemlje revolver k postelji; mar naj bi šel k spovedi in še več dal za maše in vbogajme. Brez šale; če smo v začetku Volcu instinktivno vse hudo želeli, na koncu ga ne bomo tako brezpogojno obsojali, to pa gotovo ni dobro znamenje za pisateljevo psihologično karakteristiko.

Dr. Ivan Merhar.

Testament. Narodna igra s petjem v štirih dejanjih. Po romanu Janka Kersnika spisal Janko Rozman. Pevske točke priredil Emil Adamič. V Ljubljani 1906. Založil L. Schwentner. Mala osmerka. Strani 91. (Cena 1.40 K, po pošti 1.50 K).

Po lanski uprizoritvi „Testamenta“ se glediška kritika ni ravno neugodno izrekla o tej igri in tudi občinstvo je ni naravnost odklonilo. Naglašalo se je, da je sicer še negotovna, da se pa utegne stalno obdržati na odru, ako se odpravijo nekateri stvarni in tehniški nedostatki, zlasti pa korenito predela njen konec. Vsa ta mnenja je dramaturg vestno vpošteval, ko je priredil igro za natisk, in reči moramo, da je napravil delce, ki se lepo čita in se bo najbrž tudi na odru dobro obneslo.

Dramaturg se tesno oklepa Kersnikovega romana na vseh onih mestih, kjer je našel dovolj dramskega dejanja; pa tudi vsebine ni znatno izpreminjal. In to je tudi prav. Pač nastopa v igri Topolščakov sin Andrej, dočim je v romanu samo omenjen. To izpremembo smo videli že pri uprizoritvi in bili smo ž njo zadovoljni. Bili bi pa še bolj, ko bi Andrej manj deklamoval in bolj aktivno posegal v igro. Po našem mnenju bi bila drama zelo mnogo pridobila na efektu, ko bi tudi Andrej bil zapleten v kako ljubavno afero. Tako bi vsaj poznali konkreten razlog, zakaj da je šel iz lemenata, dočim je v igri navedeni malo verjeten, ali vsaj zelo meglen.

Nekaj čisto novega pa je, da nastopata Metka in Gotard že v prvem dejanju, dočim smo ju pri lanski uprizoritvi videli šele v drugem. In ta preosnova je bila srečna misel, ker ž njo ni samo prvo dejanje mnogo pridobilo, ampak je važna za ekspozicijo cele igre. Sploh se je dramaturg, kakor je videti, oklenil Metke z veliko ljubeznijo in ji skušal odmeriti kolikor mogoče veliko vlogo. Vendar pa, da bi bila junakinja, za to je njen značaj premehek in njena vloga preveč pasivna. To je že res, da je ona tista oseba, za katero se bije boj; vendar se „bori“ zanjo pravzaprav le samo Gotard, ako smemo pri njem sploh o kakem boju govoriti, dočim gre Topolščaku samo za denar in za Metko preklicano malo ali pa nič. Prva oseba igri je in ostane kmetijski bahač Miklavž Topolščak. On je mož lastne inicijative in markantnih potez, ki mu je zdaj, ko je začelo pokati v nje-